

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова,

ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма *Специална педагогика*

Автор: Димитра Теофани Папандреу

Тема: Нагласи и информираност на началните учители за симптомите и подходите за обучение при дислексия на развитието

Научен ръководител: проф. дпн Цветанка Луканова Ценова, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед РД 38-461/ 25.09.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на Димитра Папандреу

Докторантката е приложила 3 статии по проблематиката на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Тематиката на дисертационния труд е посветена на актуален и значим проблем за училищната практика. Нагласите и липсата на достатъчна информираност на учителите за дислексия на развитието често водят до неприемане и negliжиране на потенциала на учениците, които я притежават. Сред гражданствеността битува грешното мнение, че дислексията е проблем на началното училище и много учители, които споделят това мнение не могат своевременно и компетентно да преподават на учениците с дислексия на развитието, независимо от факта, че познават методи, знаят подходи и конкретни модели. Стереотипната нагласа, че учениците са с ниски училищни постижения, че мързелуват или са небрежни към ученето често доминира над възможностите на учителите да преподават по начини и със стилове, които са подходящи за учениците с дислексия на развитието. Посветеността на дисертацион-

ния труд именно на социалното приемане и на нагласите на учителите за работа с ученици с дислексия на развитието допълва ниша в съвременната образователна система, която би могла да промени социалния статус и успеваемостта на учениците с дислексия на развитието.

3. Познаване на проблема

Докторантката Папандреу познава задълбочено проблематиката на дисертационния труд и прави анализи на литературния материал с вещина и опитност, с лична пристрастност и научен поглед. В дисертационния труд се позовава на много изследвания, предимно съвременни, които показват че учителите често не познават проблемите на дислексия на развитието и на учениците, които я притежават. Или пък учителите са разпознавали случаи на ученици с дислексия в своите класове, те не са знаели как да се справят с тях. Докторантката интерпретира фундаментални изследвания в областта като тези на Regan & Woods (2000); Konstantopoulou (2000); Wadlington et al. (2005); Anastasiou & Polychronopoulos (2009); Sonia (2012); Soriano-Ferrer & Echeagaray-Bengoa (2014) и на други изследователи, според които при всички изследвани учители неправилната реакция по отношение на трудностите, с които се сблъскват учениците с дислексия или други нарушения в четенето и писането, е една от най-големите пречки в училищния живот на ученици с дислексия.

4. Методика на изследването

Избраната методика на изследване или изследователския дизайн е представен коректно и ясно. Акцент е поставен на количествения метод, без да се пренебрегва качествената интерпретация и анализи. Приложен е изследователски въпросник, който е модификация на въпросниците на Wadlington and Wadlington (2005), Soriano-Ferrer and Echeagaray-Bengoa (2014), Gwernan-Jones and Burden (2009) за знанията по дислексия на учителите и техните убеждения и нагласи, както и приложена модификация на модела на Poulou & Norwich (2002), свързан с интерпретация на реакциите и поведението на учителите към „проблемното“ поведение на учениците. Въпросникът е структуриран в 7 части, включва затворени въпроси и е използвана скала от Ликертов тип. За статистическа обработка на получените резултати е приложен SPSS v. 25 статистически пакет

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в две части със шест пет глави, включва въведение, използвана литература от 295 източника на английски и гръцки език, приложение с използвания въпросник от 7 секции.

Първата част включва две глави, които представляват теоретичния анализ на проблематиката на дисертационната разработка.

В първа глава е направен анализ на дислексия на развитието. Изведени са диференциации на дефинициите; прецизиране на разлики между обучителни трудности, специфични нарушения на развитието и дислексия; представени са етиология и разпространение на дислексията; характеристика и типове дислексия; диагностика, симптоми и генерални характеристики. Специален фокус е изведен към образователните потребности на учениците с дислексия на развитието в началното училище, като се уточнени дефицити в когнитивните умения, психологическо ниво на функциониране и ниво на обучение.

Втора глава е посветена на перцепцията и нагласите на учителите към дислексия на развитието. Разгледани са концепти и теоретични аспекти на дислексията, като се обръща внимание на концептуалната детерминираност на социалната перцепция и на нагласите. Внесен е анализ на отговорността към специалните образователни потребности съобразно европейския опит и практика. Съобразно проблематиката на дисертационния труд, се прави теоретичен анализ на социалната и образователната перцепция на учителите към дислексия на развитието, на нагласите и информираността им за дислексия на развитието. С въвеждащ акцент за перцепцията и нагласите на гръцките учители в контекста на специалните образователни потребности са визирани аспекти на гръцкото законодателство за учениците с дислексия.

Втората част на дисертационната разработка включва четири глави, които са свързани с емпиричното изследване.

В третата глава е презентирана методологията на емпиричното изследване. Коректно са поставени целите и изследователските въпроси. Поставени са пет хипотези, които определено произтичат от теоретичния анализ. Изследователският дизайн и инструментариумът на изследването са представени подробно и аналитично, с изискуемите научни концепти и познания. Въпросникът е пилотиран при общообразователни учители и при специални педагози. Като участници в изследването се посочват 204 педагози, от които 31 със специално образование.

В четвърта глава са представени резултатите от проведеното изследване. С таблици и диаграми е представена демографската характеристика на участниците в изследването. Всяка секция от въпросника е представена със схеми, диаграми и таблици при анализа на получените резултати.

Пета глава е посветена на дискусия на резултатите. Прави впечатления, че Папандреу не анализира само получените собствени резултати, а прави сравнение с получени резултати от проведени проучвания на други изследователи от различни европейски страни и търси

обобщени модели на социална и образователна перцепция и нагласи на учителите към дислексия на развитието в европейски модел. Изключително полезна е дискусиата на хипотезите, която докторантката прави с вещина и лична ангажираност. Представени са изводи за практиката, но някои от тях [2,7] могат да намерят приложение в подготовката на бъдещи учители от всички специалности.

Шеста глава е заключение, което би могло да не се номерира като отделна глава. Изведени са конкретни препоръки към практиката.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд са общо шест и са представени в две области: за теорията и за практиката. Приемам всички посочени приноси.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторантката Папандреу са три и са по темата на дисертационния труд.

8. Автореферат

Авторефератът е направен според изискванията, отразява основните резултати, постигнати и отбелязани в дисертацията. Коректно, Папандреу внася списък и използваната литература в автореферата си. Посочени са обща 71 източника на английски език.

9. Критични забележки и препоръки

Полезно би било за терапевтичната и за училищната практика, резултатите да се публикуват за да бъдат използвани от всички учители за обясняване, социално приемане и разбиране, и най-вече апликация на специфични стилове на обучение на учениците с дислексия.

Отбелязаните от Папандреу възможни практически апликации на резултатите от дисертационния труд са съвсем обосновани и приложими.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Факултета по науки за образованието и изкуствата за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Димитра Теофани Папандреу **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Димитра Теофани Папандреу в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика.

13.11.2020 г.

Рецензент:

(Проф. дпн Дора Левтерова - Гаджалова)